

preferential loans. Indirect financial support tools include: tax breaks, customs incentives, business incubators, science parks, intellectual property and copyright protection, and the development of innovative infrastructure.

The study of the current state of state financial support for the development of innovation activity in Ukraine suggests the passive participation of the state in the financing of innovation activities. As sources of direct state financial support for innovation activity are the funds of state and local budgets, their deficit results in low efficiency of using direct financial support instruments. Given the limited budgetary resources available, the government's focus should be on the implementation of progressive instruments of indirect state financial support that have proven effective in leading economically developed countries. It is established that tax incentives are the most widespread instruments of indirect state financial support and stimulation of innovation activity in world practice.

Granting of tax privileges should be aimed at: expansion and (or) development of innovation activity of business entities, carrying out of scientific research and scientific and technical works, use and commercialization of their results; introduction of innovations; modernization of production; encouragement of long-term capital investment in innovative projects, programs, technologies, both domestic and foreign investors, including institutions of the banking sector through the provision of preferential loans to actors of innovation. The priority directions of reforming tax legislation in Ukraine, aimed at ensuring the development and activation of innovation activities, can be: providing a tax credit for research and development; introduction of special depreciation regimes; tax holidays; establishment of a system of tax rebates.

state financial support, innovation activity, innovation, innovation actors, direct financial support instruments, indirect financial support instruments, funding sources, tax incentives

Одержано (Received) 15.10.2018

Прорецензовано (Reviewed) 14.12.2018

Прийнято до друку (Approved) 20.12.2018

УДК 336.717

JEL Classification: G21, H26, K42

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2018.1\(34\).172-180](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2018.1(34).172-180)

О.Ю. Коцюрба, канд. екон. наук

Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна

Банківський сектор як елемент системи протидії легалізації та відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом

У статті розглянуто роль та місце банківського сектору в системі протидії легалізації та відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом. Проведено аналіз механізмів залучення банківських установ до відмивання злочинних доходів в залежності від їх форми. За результатами аналізу визначено шляхи мінімізації ризиків залучення банків до процесу відмивання «брудних коштів» та подальшого розвитку системи протидії легалізації та відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом

система протидії та легалізації злочинних доходів, банк, доходи, отримані злочинним шляхом відмивання, модель, кошти

О.Ю. Коцюрба, канд. екон. наук

Центральноукраїнський національний технічний університет, г. Кропивницький, Україна

Банковский сектор как элемент системы противодействия легализации и отмыwania доходов, полученных преступным путем

В статье рассмотрена роль и место банковского сектора в системе противодействия легализации и отмыwania доходов, полученных преступным путем. Проведен анализ механизмов привлечения банковских учреждений к отмыванию преступных доходов в зависимости от их формы. На основании результатов анализа определены пути минимизации рисков привлечения банков к процессу отмыwania «грязных денег» и дальнейшего развития системы противодействия легализации и отмыwania доходов, полученных преступным путем.

система противодействия и легализации преступных доходов, банк, доходы, полученные преступным путем, отмывание, модель, средства

Постановка проблеми. В сучасних реаліях недосконалості українського законодавства, фінансово-економічної нестабільності, стрімкого розвитку

інформаційних технологій, появи нових видів фінансових інструментів широкого розповсюдження набувають процеси відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом, що найгіршим чином впливає на економічний розвиток країни та формує негативний імідж України у міжнародному просторі.

Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» визначена спрямованість на захист прав та законних інтересів громадян, суспільства і держави, гарантування національної безпеки шляхом визначення правового механізму запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, а також формування бази даних для надання уповноваженим органам державної влади та компетентним органам іноземних держав можливості виявляти та розслідувати злочини, пов'язані з відмиванням грошей та іншими незаконними фінансовими операціями [5].

В Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року в якості головної мети визначено законодавче, організаційне та інституційне удосконалення та забезпечення стабільного функціонування національної системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення [13].

А за даними міжнародних та вітчизняних фінансових аналітиків саме через банківський сектор сумнівні та злочинні доходи проникають в економіку, до того ж комерційні банки виступають найбільшими за кількістю надавачами інформації щодо сумнівних фінансових операцій Державній службі фінансового моніторингу України. Все це в своїй сукупності накладає на банківський сектор значну відповідальність щодо ефективного функціонування національної системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та актуалізує питання підвищення ефективності роботи банківського сектору як елемента даної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з розвитком та удосконаленням фінансового моніторингу на національному рівні знайшли своє відображення у працях О. Акімової [1], Ж. Андрійченко [2], С. Гасанова [12], Т. Єфіменко [12], О. Користіна [12], К. Левківської [9], О. Петрук [9] та ін. О. Акімова [1] досліджувала окремі інструменти внутрішнього фінансового моніторингу і визначення типологій, які повинні використовуватися в фінансових установах згідно з рекомендаціями міжнародних організацій. Ж. Андрійченко [2] визначено місце фінансового моніторингу в системі управління ризиками ринків фінансових послуг та застосовано системний підхід до управління ними. Робота К. Левківської та О. Петрук [9] присвячена аналізу функціонування та пошук напрямків удосконалення системи фінансового моніторингу на основі дослідження особливостей її розвитку. У монографії Т. Єфіменко, С. Гасанова, О. Користіна [12] висвітлено загальні засади функціонування інституту фінансового моніторингу в Україні, узагальнено міжнародний та вітчизняний досвід формування і розвитку систем запобігання та протидії відмиванню нелегальних доходів.

Разом з тим, проблемам визначення місця та ролі банківського сектору в системі запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, визначення з урахуванням цього проблем його функціонування на сучасному етапі присвячено незначну кількість напрацювань, що обґрунтовує актуальність та обумовлює мету дослідження.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження сучасної національної

системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, визначення ролі та значення банківського сектору для її удосконалення та ефективного функціонування.

Виклад основного матеріалу. В українському законодавстві відсутнє офіційне тлумачення системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і тому, виходячи з цілей нашого дослідження, буде застосовано інституційний підхід до визначення цього поняття. З інституційної точки зору система запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, являє собою сукупність органів виконавчої влади, державних колегіальних органів та організацій, що здійснюють протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та повноважень, якими вони наділені згідно чинного законодавства для реалізації покладених на них функцій щодо протидії відмиванню грошей та інших незаконних фінансових операцій. В основу системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, покладено забезпечення захисту прав та законних інтересів громадян, суспільства і держави, гарантування національної безпеки [5].

Виходячи з особливостей правового регулювання, спектру функцій та завдань, інституційно система запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, включає дві підсистеми: правоохоронну та фінансового моніторингу. Щодо правоохоронної підсистеми, то вона складається із сукупності державних органів, на які відповідно до чинного законодавства покладено функції та надано повноваження щодо розслідування злочинів, пов'язаних з відмиванням незаконних доходів та фінансуванням тероризму в рамках кримінального та кримінально-процесуального законодавства.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» підсистема фінансового моніторингу складається з первинного та державного рівнів. Суб'єктами державного рівня є державні органи, які здійснюють нагляд за виконанням вимог законодавства, що регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Основними суб'єктами первинного фінансового моніторингу виступають банки, що підтверджується статистичними даними Державної служби фінансового моніторингу України (ДСФМ) [6]. Так, у 2017 році з 8,04 млн. повідомлень до служби про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, 7,94 млн. було здійснено банківськими установами (рис. 1).

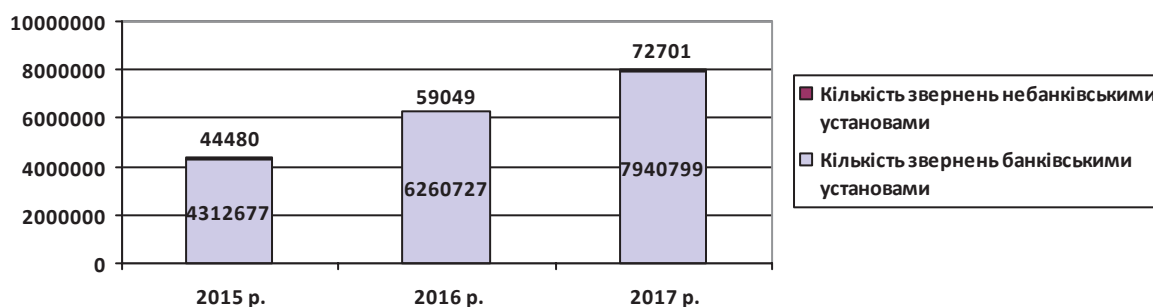

Рисунок 1 – Кількість повідомлень до Державної служби фінансового моніторингу України за період 2015-2017 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [6]

Однією з причин таких диспропорцій в структурі звернень являється більша розвиненість банківського сектору, ширше розмаїття операцій, за допомогою яких є

можливим відмивання коштів, аніж інших секторів економіки, операції в яких підлягають моніторингу. Це визначає особливу роль банківських установ у системі запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Унікальність банківського сектору як елемента системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, полягає як в універсальності його обов'язків, так і комплексності виконуваних функцій. З одного боку, в правовому аспекті легалізація (відмиванню) доходів є злочином та підлягає розслідуванню правоохоронними органами, а з іншого – банківський сектор відповідно до своїх функцій має забезпечити їх комплексне попередження, що можливо шляхом надання повідомлень до ДСФМ про фінансові операції, що підлягають обов'язковому/внутрішньому фінансовому моніторингу, або є підозри щодо законності діяльності осіб, що здійснюють фінансові операції.

З метою запобігання використанню банківської системи для легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму постановою Правління Національного банку України від 26.06.2015 р. № 417, затверджене Положення про здійснення банками фінансового моніторингу [10], яке регламентує діяльність внутрішньобанківських моніторингових служб.

Однак лише додержання банками законодавства недостатньо для боротьби з відмиванням коштів, банки самі мають бути зацікавлені в недопущенні використання їх рахунків для відмивання коштів та зменшенні ризиків з метою уникнення штрафних санкцій з боку контролюючих органів. З огляду на це відмінність моделей відмивання коштів має для банків виключне значення, оскільки саме від цього буде залежати вибір банком тієї чи іншої стратегії протидії та спектру методів управління ризиками.

Легалізація злочинних коштів являє собою досить складний та трудомісткий процес. Оскільки ця діяльність розвивалась і вдосконалювалась протягом багатьох століть, то наразі існує численна кількість різноманітних форм та методів відмивання коштів [3], однак всі вони ґрунтуються на розподілі незаконних доходів на готівкові та безготівкові, що власне і визначає сукупність способів надання їм законного вигляду. Розглянемо моделі відмивання доходів у готівковій та безготівковій формі.

Незважаючи на зменшення обсягів грошового обігу в Україні за останні роки, його розмір і надалі залишається достатньо високим порівняно з зарубіжними країнами [14], що визначається попитом на фінансові операції із відмивання готівкових коштів (рис. 2), джерела походження яких неможливо пояснити чи вони є незаконними [6].

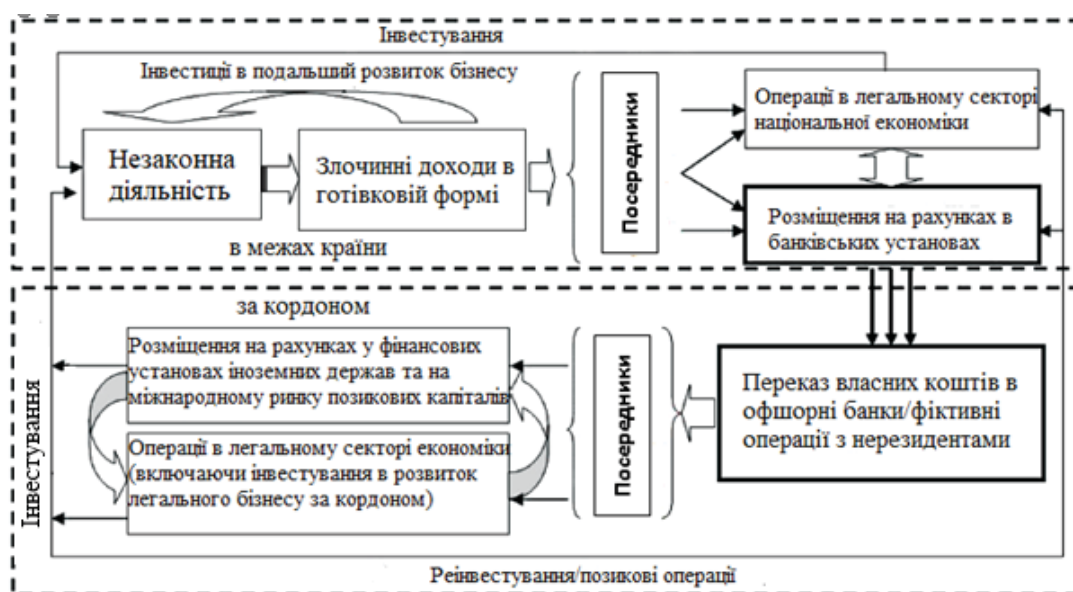

Рисунок 2 – Модель відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом у готівковій формі
Джерело: побудовано на основі даних [4]

Основною причиною зосередження злочинців на використанні готівкових коштів в злочинних схемах є неможливість встановлення схем її використання, доступність переведення безготівкових коштів у готівку та її переміщення між учасниками таких схем. Вказані операції не потребують зусиль з боку злочинців в частині оформлення великої кількості документів або реального постачання товару, робіт чи послуг [11]. А використання банківських установ необхідне злочинцям для виведення незаконних коштів за кордон в тому випадку, коли в них не буде можливості інвестувати готівкові кошти в легальний сектор економіки країни. В цьому випадку залишення незаконних доходів на території країни протягом тривалого періоду значно збільшує ризики встановлення зв'язку між предикатним злочином та власниками коштів.

На наступному після здійснення предикатного злочину етапі – розміщення злочинних доходів в банківській системі злочинці здійснюють такі дії, як: структурування операцій з готівкою; фальсифікація документів з метою приховання джерел незаконних доходів та їх власників; використання винятків у законодавчих нормах та положеннях, процедурах та пристосування незаконної або нелегальної діяльності під умови законодавства; застосування міжбанківського переказу та пересилки грошових коштів у банки-кореспонденти; створення колективних рахунків, які формуються за рахунок дрібних вкладів від різних осіб; операції переведення коштів у іноземну валюту; встановлення контролю з боку злочинної організації над легальною фінансовою установою, через яку здійснюються потім операції відмивання; додавання злочинних коштів до виручки легально працюючого підприємства, установи; створення власних фіктивних підприємств, котрі прикривають злочинну діяльність легальним бізнесом; маніпуляції з цінами при реалізації товарів [7]; смерфінг (купівля банківських облігацій, цінних паперів на пред'явника на суму меншу, ніж та, за якої здійснюється ідентифікація клієнта) [8].

Далі через міжнародні ринки позикових капіталів та операцій в легальному секторі економіки іноземних країн, використовуючи перекази через офшорні центри, електронні перекази, перекази для оплати фіктивних рахунків за послуги підставних іноземних фірм, грошові кошти, отримані злочинним шляхом в Україні, набувають законного вигляду та можуть бути інвестовані в легальні сектори економіки або розміщені на рахунках іноземних банків.

Дещо інші способи та методи надання законного вигляду застосовуються до незаконних доходів у безготівковій формі (рис. 3).

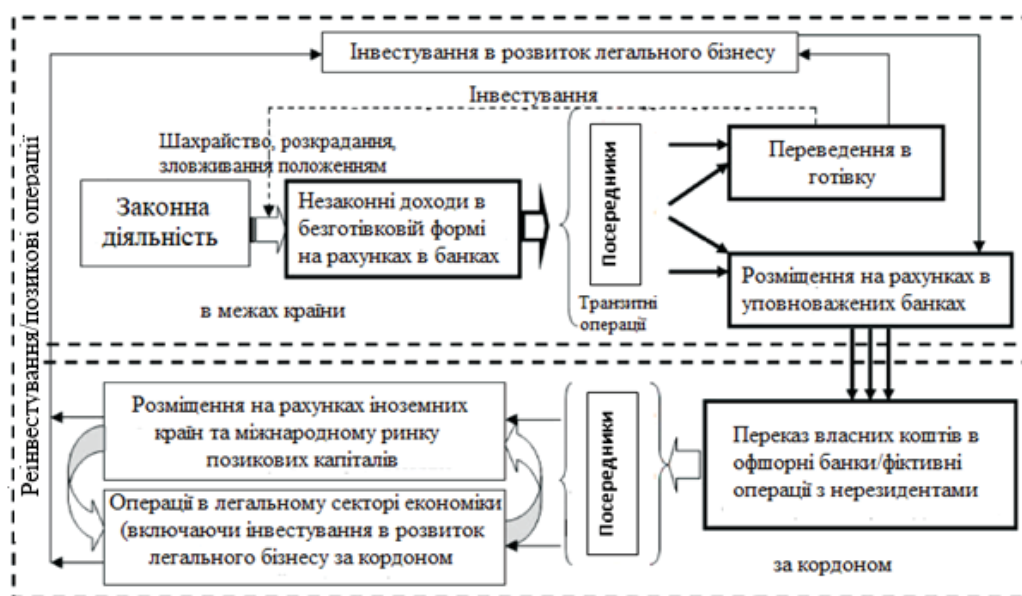

Рисунок 3 - Модель відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом у безготівковій формі
Джерело: побудовано на основі даних [4]

Серед найбільш розповсюджених злочинів, в результаті яких виникають незаконні доходи у безготівковій формі, виокремлюють шахрайство, розкрадання бюджетних коштів та зловживання службовим положенням, а їх учасниками виступають органи влади і великі компанії. З огляду на це головною особливістю даної моделі є те, що в ході законної діяльності виникають незаконні доходи через неправомірність їх отримання шляхом вчинення шахрайських дій, розкрадання бюджетних коштів та зловживання службовим положенням, а кошти вкрадено з банківських рахунків.

Після викрадення коштів з банківських рахунків застосовується або переведення злочинних доходів в готівку, або переведення їх за кордон. Переведення в готівку, як правило, здійснюється за допомогою конвертаційних центрів, схеми виведення коштів на які є різноманітними – це і схеми із використанням «сміттєвих» цінних паперів, послуги «псевдострахування», укладання угод за договірними зобов'язаннями, які не існують, з подальшим зняттям готівки з каси банку, та інші. Таким чином, злочинні доходи набувають законного вигляду з подальшою можливістю їх інвестування в легальний сектор економіки.

Альтернативним способом використання банківського сектору для відмивання коштів є їх переведення за кордон та відмивання з використанням офшорних зон і фіктивних операцій з нерезидентами. Зазвичай, така легалізація відбувається за допомогою зовнішньоекономічних операцій, за яких відбувається перерахування грошових коштів за кордон на підставі фіктивних імпорتنих контрактів («псевдоімпорт»). Частина вивезеного тіншового капіталу пізніше повертається у країну у вигляді іноземних інвестицій, які направляються на підтримку та розширення бізнесу, що приносить легальний дохід. Більшість таких операцій здійснюється за участю фіктивних підприємств та фірм, розташованих у офшорних зонах.

На основі аналізу представлених моделей відмивання злочинних доходів можна зробити висновки, що найбільші ризики для банківських установ при обслуговуванні юридичних осіб несуть операції з переказу грошових коштів, операції з неемісійними цінними паперами та касове обслуговування; при обслуговуванні фізичних осіб - операції з переказу грошових коштів, включаючи іноземну валюту, операції з банківськими картками та з рахунками. Тому, банківським установам слід дуже виважено ставитись до здійснюваних операцій, а також використовувати в своїй діяльності досить поширені за кордоном внутрішньобанківські інструменти: «знай про клієнта все», що застосовується для ідентифікації клієнта та розуміння суті діяльності, ідентифікації осіб з якими має справу клієнт, передбачає оцінку відповідності операції, що хоче провести клієнт суті його діяльності; та «знай своїх співробітників», що застосовується при прийнятті на роботу співробітника, особливо на відповідальну посаду. Згідно з даним підходом банк створює власну базу даних недоброзичливих співробітників, осіб що були замішані у операціях з відмивання грошей або інших фінансових махінаціях. Все це, в свою чергу, дозволить знизити ризики використання банківського сектору для легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В сучасних умовах легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом, зазвичай здійснюється з використанням банківських установ. Тому в основу забезпечення ефективності функціонування системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, має бути покладено не тільки відповідне міжнародним стандартам та вимогам правове та інституційне забезпечення, а й систему внутрішнього контролю, базис якої розроблений державним регулятором, для протидії легалізації злочинних доходів суб'єктами первинного фінансового моніторингу, серед яких банківським установам належить центральне місце. Також при формуванні зазначеної системи внутрішнього контролю банківською установою мають бути враховані форми

отримання злочинних доходів, що визначить подальший алгоритм протидії, та внутрішньобанківські інструменти, ефективність використання яких за кордоном доведена на практиці. При цьому система внутрішнього контролю повинна не тільки забезпечувати ефективний захист від вже прийнятих ризиків, але і носити активний випереджальний характер, впливаючи на визначення конкретних напрямів діяльності банку, що забезпечить розвиток та стабілізацію як окремих банків, так і банківського сектору в системі запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Перспективою подальших пошуків у напрямі дослідження є розробка механізму протидії та відмивання доходів на рівні окремого банку з урахуванням не тільки законодавчих вимог та міжнародних стандартів, але й існуючої практики відмивання доходів.

Список літератури

1. Акімова О.В. Дослідження можливостей адаптації та використання міжнародних типологій в системі фінансового моніторингу України [Текст] / О.В. Акімова // Технологический аудит и резервы производства. – 2016. – № 5/4(31). – С. 51–57.
2. Андрійченко Ж.О. Фінансовий моніторинг у системі управління ризиками ринків фінансових послуг [Текст] / Ж.О. Андрійченко // Розвиток системи управління ризиками ринків фінансових послуг : [монографія] / наук. ред. та кер. кол. авт. Н.М. Внукова. – Х. : Ексклюзив, 2014. – С. 140–150.
3. Бекряшев А. К. Тіньова економіка та економічна злочинність : підручник [Електронний ресурс] / А. К. Бекряшев. – Режим доступу: <http://newasp.omskreg.ru/bekryash>.
4. Дудка А. Финансовый мониторинг: управление рисками отмывания денег в банке. – М.: КРОКУС, 2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://books.google.com.ua/books?id=uTZhAAAAQBAJ&pg>
5. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» № 1702-VII від 14.10.2014 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>.
6. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму у 2016 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20161125/zvit_ukr.pdf.
7. Єгоричева С. Б. Організація фінансового моніторингу в банках: навч. посіб./ С. Б. Єгоричева. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/68423/bankivska_sprava/organizatsiya_finansovogo_monitoringu_v_bankah.
8. Колодізев О. М., Плескун І. В. Систематизація практичних рекомендацій щодо пошуку моделей оцінки, контролю та ефективного управління ризиками для забезпечення протидії легалізації «брудних коштів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/19079/1/КолодізевО.М._БС_Монограф_Плескун.pdf
9. Петрук О.М. Особливості розвитку фінансового моніторингу [Текст] / О.М. Петрук, К.Д. Левківська // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки». – 2013. – № 2. – С. 288–293.
10. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу: Постанова Правління НБУ від 26.06.2015 р. № 417. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0417500-15>.
11. Ризики використання готівки [Електронний ресурс]. Державна служба фінансового моніторингу України. – 2017. – Режим доступу: <https://zakon.help/article/tipologii-legalizacii-vidmivannya-dohodiv-oderzhanih/>.
12. Розвиток національної системи фінансового моніторингу [Текст] / [Т.І. Єфименко, С.С. Гасанов, О.Є. Користін та ін.]. – К. : ДННУ «Академія фінансового управління», 2013. – 380 с.
13. Стратегія розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року: Розпорядження КМУ № 1407-р від 30.12.2015 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1407-2015-%D1%80#n9>.

14. Чайковський Я. І. Groшовий обіг в Україні: сучасний стан, проблеми та напрями удосконалення організації [Електронний ресурс] / Я. І. Чайковський // Світ фінансів. – 2018. – № 2(55). – Режим доступу: <http://sf.tneu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1060>.

References

1. Akimova, O.V. (2016). Doslidzhennia mozhyvostei adaptatsii ta vykorystannia mizhnarodnykh typolohii v systemi finansovoho monitorynhu Ukrainy [Investigation of the adaptation possibilities and use of international typologies in the financial monitoring system of Ukraine]. *Tekhnolohycheskyi audyt y rezervy proyzvodstva - Technological audit and production reserves*, 5/4 (31), 51–57 [in Ukrainian].
2. Andriichenko, Zh.O. (2014). *Finansovyi monitorynh u systemi upravlinnia ryzykamy ryнкiv finansovykh posluh - Rozvytok systemy upravlinnia ryzykamy ryнкiv finansovykh posluh : [monohrafiia] [Financial monitoring in the system of risk management of financial services markets - Development of risk management system for financial services markets: [monograph]*. Kharkiv: Exclusive [in Ukrainian].
3. Bekriashev, A. K. Tinova ekonomika ta ekonomichna zlochynnist [Illegal economy and economic crime]. *newasp.omskreg.ru*. Retrieved from <http://newasp.omskreg.ru/bekryash> [in Ukrainian].
4. Dudka, A. (2018). Finansovyj monitoring: upravlenie riskami otmyvaniya deneg v banke [Financial monitoring: money laundering risk management in a bank]. *books.google.com.ua*. Retrieved from <https://books.google.com.ua/books?id=uTZhAAAAQBAJ&pg> [in Russian].
5. Zakon Ukrainy «Pro zapobihannia ta protydiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyschennia» № 1702-VII vid 14.10.2014 r. [Law of Ukraine «On Prevention and Counteraction of Legalization (Laundering) of the Proceeds from Crime, Terrorism Financing and Financing of the Proliferation of Mass Destruction Weapons» № 1702-VII dated 14.10.2014]. *rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1702-18> [in Ukrainian].
6. Zvit pro provedennia natsionalnoi otsinky ryzykiv u sferi zapobihannia ta protydiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, ta finansuvanniu teroryzmu u 2016 rotsi [Report on conducting a national risk assessment in the area of prevention and counteraction to the legalization (laundering) of proceeds from crime and terrorist financing in 2016]. *sdfm.gov.ua*. Retrieved from http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20161125/zvit_ukr.pdf [in Ukrainian].
7. Ehorycheva, S.B. (2014). *Orhanizatsiia finansovoho monitorynhu v bankakh: navch. Posib. [Organization of financial monitoring in banks: a manual]*. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury [in Ukrainian].
8. Kolodiziev, O.M., & Pleskun, I.V. (n.d.). Systematyzatsiia praktychnykh rekomendatsii shchodo poshuku modelei otsinky, kontroliu ta efektyvnogo upravlinnia ryzykamy dlia zabezpechennia protydiu lehalizatsii «brudnykh koshtiv» [Systematization of practical recommendations for finding models of assessment, control and effective risk management to ensure counteraction of the «dirty money» legalization]. *hneu.edu.ua*. Retrieved from http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/19079/1/КолодізєвО.М._БС_Монограф_Плескун.pdf [in Ukrainian].
9. Petruk, O.M., & Levkivska, K.D. (2013). Osoblyvosti rozvytku finansovoho monitorynhu [Features of financial monitoring development]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Serii «Ekonomichni nauky» - Bulletin of the Zhytomyr State Technological University. Series «Economic Sciences»*, 2, 288-293 [in Ukrainian].
10. Polozhennia pro zdiisnennia bankamy finansovoho monitorynhu: Postanova Pravlinnia NBU vid 26.06.2015 r. № 417 [Regulation on the implementation by banks of financial monitoring: Resolution of the Board of the NBU dated 26.06.2015, № 417]. *rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0417500-15> [in Ukrainian].
11. Ryzyky vykorystannia hotivky. Derzhavna sluzhba finansovoho monitorynhu Ukrainy. [Cash Use Risks. State Financial Monitoring Service of Ukraine]. (2017). *zakon.help*. Retrieved from <https://zakon.help/article/tipologii-legalizatsii-vidmyvannya-dohodiv-oderzhanii/> [in Ukrainian].
12. Yefymenko, T.I., Hasanov, S.S., & Korystin, O.Ie. (2013). *Rozvytok natsionalnoi systemy finansovoho monitorynhu [Development of the national financial monitoring system]*. Kyiv: «Academy of Financial Management» [in Ukrainian].
13. Stratehiia rozvytku systemy zapobihannia ta protydiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyschennia na period do 2020 roku: Rozporiadzhennia KМУ № 1407-r vid 30.12.2015 r. [Strategy for the development of the system for preventing and combating the legalization (laundering) of proceeds from crime, terrorism financing and financing of the proliferation of mass destruction weapons for the period up to 2020: The CMU resolution №. 1407-p dated 30.12.2015]. *rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1407-2015-%D1%80#n9> [in Ukrainian].

14. Chaikovskiy, Ya.I. (2018). Hroshovyi obih v Ukraini: suchasnyi stan, problemy ta napriamy udoskonalennia orhanizatsii [Money circulation in Ukraine: current status, problems and directions for improvement of organization]. *Svit finansiv – The world of finance*, 2(55). Retrieved from <http://sf.tneu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1060> [in Ukrainian].

Olha Kotsiurba, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)
Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Banking Sector as an Element of the System to Counteract the Legalization and Laundering of the Proceeds from Crime

The article notes that the legal basis of the anti-money laundering and laundering system is the law enforcement block and the financial monitoring unit, which includes banking institutions, and defined the role and place of the banking sector in it. Banking institutions are the leaders in the number of reports of dubious financial transactions to the State Financial Monitoring Service, which determines their central role in the counteraction to the legalization and laundering of proceeds from crime.

Criminal proceeds in cash form are a result of unlawful activities, while criminal proceeds in non-cash form are obtained because of legitimate activities, in which fraud, theft of budget funds or abuse of official duties were committed. Taking into account the forms of obtaining illegal proceeds, criminals choose different methods and ways of incomes legalization. Thus, cash proceeds are placed in the banking system by intermediaries through the structuring of cash transactions, falsification of documents, the creation of collective accounts, money swaps and other, and cashless by conversion centers through the conclusion of fictitious contracts, the use of schemes with "garbage" securities, services «pseudo-insurance» are transformed into cash. Further, as a rule, in order to break the connection between criminals and the crime, the money is withdrawn abroad and returned to the economy in the legal form.

According to the analysis, it was determined that the greatest risks for banking institutions in servicing legal entities are transactions in money transfer, non-equity securities transactions and cash servicing; in the service of individuals - transactions for the transfer of funds, including foreign currency, transactions with bank cards and accounts. Recommendations on the creation of a mechanism for internal control to counteract the legalization of criminal incomes through taking into account recognized intrabank tools "know about the client everything" and "know your employees", will reduce the risks of using the banking sector to legalize the proceeds from crime.

system of counteraction and legalization of criminal incomes, bank, proceeds from crime, laundering, model, money

Одержано (Received) 09.12.2018

Прорецензовано (Reviewed) 18.12.2018

Прийнято до друку (Approved) 20.12.2018

УДК 336.2:303

JEL Classification: H21, H25

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2018.1\(34\).180-188](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2018.1(34).180-188)

А.М. Лисенко, доц., канд. екон. наук

А.В. Бакай

Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна

Податкове навантаження суб'єктів господарювання та його вплив на формування важливих показників розвитку економіки України

В статті на основі застосування скоригованої методики оцінки рівня податкового навантаження суб'єктів господарювання досліджено вплив податкового навантаження на формування важливих показників розвитку економіки України. Проаналізовано динаміку змін співвідношень загальної суми податкових платежів до обсягу ВВП та кількості суб'єктів господарювання, визначено навантаження ПДФО на витрати на оплату праці, податку на прибуток на фінансовий результат до оподаткування по підприємствах, які отримали прибуток, ПДВ з вітчизняних товарів на додану вартість. Доведено, що податкове навантаження є важливим індикатором ефективності податкових реформ, а його рівень суттєво впливає на динаміку змін основних узагальнених показників розвитку національної економіки.

рівень податкового навантаження, податкові надходження, валовий внутрішній продукт, узагальнені показники розвитку економіки

© А.М. Лисенко, А.В. Бакай, 2018